

Vol. 6 No. 17

Septembre 16-30, 2016 P6.00

SB mituki sa “dummy” nga negosyo

Gihisgotan sa adunay kalambigitan sa Sangguniang Bayan pasangil nga may pinalabi niadtong Agosto 23, 2016 ang gidudahan nga mga “dummy” nga negosyante ni kanhi Mayor Alberto Ator nga anaa sa Siaton nagnegosyo. Tagsa-tagsang gipangutana sa konseho ang ulo sa ahensya nga

adunay kalambigitan sa pasangil nga may pinalabi ang paghatag og *business permit*, *bidding*, ug nga adunay *ghost employee*, ug uban pang gipasangil batok sa miaging administrasyon, Si Mayor Fritz Diaz gustong makighimamat sa tag-iya sa Triple 8

Construction nga si Rolando Bacucanag, nga sigeng modaug sa *bidding*, apan wala kini mitungha. Matud sa secretary sa SB ang midawat sa pagdapit gikan sa SB mao si Dodong Tinopo, ang gituhuang tigdumala sa Triple 8. “Si **padayon sa panid 3**

Utang P41M+ sa DBP padayon nga bayaran

“Nadawat na ang *full amount* sa *loan* pero sa *heavy equipment*, ang *compactor* ug ang *excavator* pa ang nabayaran. Ang uban gi-*process* pa ang *voucher*. Gi-*review* pa namo ang *voucher* para sa uban nga *equipment*. *Hopefully* kung makompleto ra ang tanang *supporting documents* pwede na namo bayaran *and upon the approval* sa mayor,” matod ni Ma. Judelyn C. Young, *municipal accountant* sa Siaton,

“Ako lang iklaro nga ang pag-loan sa P41 milyon *plus during* pa sa *time* ni ex-Mayor Ator. Wala pa man gud na-*deliver* tanan nga mga *equipment* mao nga wala nabayaran tanan *during* sa *time* ni ex-Mayor. Kato lang *excavator and compactor* lang jud ang nabayaran pa. Pero *up to this date*, na-*deliver* na jud ang tanan mao na gi-*process* na ang *voucher* sa wala pa nabayari,” dugang ni Young.

Moabut og 7 ka tuig ang pagbayad sa utang. Niadtong Abril 2016 sa DBP nakuha na ang unang *release* nga hapit P21 milyon. Ang utang alang sa pagpalit og Hydraulic excavator - P7,798,000; **padayon sa panid 3**

Gipangulohan ni Mayor Fritz Diaz ug Bise-Mayor Bingbing Arbolado ug mga lumulupyo sa Barangay Caticugan ang pag-abong sa kalsada aron dili makalapos ang mga dikarga nga Medalla nga naghakot og bato ug balas sa suba sa Siaton niadtong Septyembre 23, 2016 didto mismo atubangan sa balay nila ni Nida sa sitio Pilapil.

23 mipailalom sa libreng Rehab

Adunay 23 ka mga boluntaryo o Volunteers of Peace and Change nga gipailalum karon sa libreng pahuli o *rehabilitation* diin ang programa gitumong sa pagmonitor ug pagsusi sa ilang kahimtang.

“Ilahang kabubut-on ug personal nga miduol kanamo aron matabangan mahiuli ug matambalan,” sulti ni Roberto Raga Jr. nga nagtabang kang Drug Rehabilitation Counselor Henry Mandel sa Serenity House Rehab and Continuing

Care Center nga nagtabang sa mga boluntaryo sa Peace and Change batok sa ilegal nga droga dinhi sa Siaton.

Naglangkob sa maong programa ang pagmonitor matag bulan sa mga *volunteers*, **padayon sa panid 4**

EDITORIAL**Kahimtang sa Suba sa****Bukhad**

Susan Monte de Ramos-Soldwisch

SB "OPEN" NA

Ang suba usa sa mga bahandi sa kinaiyahan nga angayan nga amomahan. Nagahatag kini sa mga butang nga magamit sa katawhan ingon man sa mga butang nga mahimong mapahimuslan sa katinglingban.

Duna usab kini kinaiya nga angayan nga bantayan sanglit dili sa tanang panahon modulot kini og kaayuhan. Apan kini nga bahandi kun dili mahatagan sa insaktong pagtagad ug pag-amoma mosangko kini sa mga panghitabo nga dili na mapugngan.

Kini ang nahitabo karon sa Suba sa Siaton. Maaninaw nga lahi na ang subay sa dagayday sa tubig kumparar sa pipila ka tuig nga nakalabay. Ang *river bed* og agianan sa tubig nausab na tungod sa pagkutkot sa balas og graba o gagmay nga bato gikan sa suba.

Kun hunahunaon maayo ang pagkuha sa balas ug graba sanglit gamiton man kini sa pagtukod sa mga edipisyo, taytayan, tunghaan, dalan ug ubang mga kagamitan niini. Apan ang dakong kahingawa mao ang pagpatuyang og pagkutkot sa balas og graba nga wala na mahisubay sa tarong nga pamaagi.

Ang nakadugang pa sa kahingawa kay ginegosyo kini og walay klaro kun nakakwarta ba ang lungsod o direktso lang sa bulsa sa mga negosyante nga mipaluyo sa maong kalihukan.

Kini ang angayan nga hatagad sa dinalian nga pagtagad aron walay mga kadaut nga moresulta sa pagpatuyang og daut sa kanaiyahan.

Nindot ang gihimo sa lokal nga kagamhanan nga wala gipaagi ug giabungan ang mga trak nga naghakot sa mga balas ug graba. Apan hangtud kanus-a man ang pagsigi og abong sa dalan. Aduna say katungod ang mga tag-iya sa trak nga mogamit sa mga dalan sanglit iya man kini sa kagamhanan.

Hinaut nga mopatuman sa dugang nga pamaagi ang lokal nga kagamhanan aron hingpit na mga mahunong ang pagkutkot sa balas ug graba gikan sa suba.

Responsabilid sa tanan ang pag-atiman sa mga bahandi sa kinaiyahan sama sa Suba sa Siaton.

Ang Sangguniang Bayan (SB) mao ang tinigom nga mga Kagawad (alagad) o Konsehal sa lungsod, pinangulohan sa Bise-Mayor (BM).

Ang SB nagatigom matag semana alas 9 sa buntag sugod karong bulana, tungod sa pag-aseño ni Kag. Mike Dungog ngadto sa Sangguniang Panlalawigan (SP) o sa Probinsya.

Unsa ang buhat sa SB? Una sa tanan, manimati sila sa mga mulo sa mga Siatanon kabahin sa kahimtang nga kinahanglan og pagtagad sa Kagamhanang Lokal. Makasukna sila aron sa pagkuha og dugang impormasyon, magabayloay sila og opinyon o hunahuna. Sa ulahi, magbotasyon sila kon unsa ang medyos nga makatubag sa problema.

Usahay, magpanday ang SB og balaod o ordinansa nga importante kaayo nga tumanon nato ug magdala kini og multa o kastigo kon dili buhaton.

Sa walay lalis, ang pagpadalagan sa buluhaton sa lungsod kinahanglan nga mahibaloan kanatong mga tawo kay atoa man kining “negosyo”. Dili unta sekreto. Kinahanglan nga masihag (*transparent*) ug dili lisud makita o masabtan. Apan kon wala kita nag-interes, nganong mag-iksplikar pa man ang anaa sa pwesto o sa mga opisina? Ang pagkakabus sa impormasyon, ang atoang pagbaliwala mao ang sinugdanan sa korapsyon, *inefficiency* (palagaylay, sayop, walay maayo resulta) ug *impunity* (may kagawasan nga mobuhat og hiwi nga walay kataha o kahadlok nga masilotan).

Sa atoang porma sa kagamhanan nga demokrasya, kitang lungsuranon mangita ug modawat og impormasyon, moapil sa pagdukiduki ug pagpangita og solusyon, mohatag giya kon unsa ang maayong buhaton—ug dili lamang maghulat kon anaay kapakyasan, dayon mobiyabiay. Mokwestion kita pinaagi sa maayong kabubut-on ug pamatasan.

Karon, aniy kabag-ohan: ang SB mismo nagabukas na sa ilahang mga pultahan aron nga si bisan kinsa nga gustong mahibalo sa panghitabo sa Siaton modayon ug manimati ug moapil sa panagbayloay og hunahuna.

Ang mga kapunungan nga may kalabotan sa hilisgotan ginapatambong na. Hatagan og higayon ang mga eksperto o tawong maalamon – kadtong pabor ug kadtong kontra sa gihisgotan. Sa ingon, malamdagan ug maggiyahan ang mga Kagawad kon unsay maayong buhaton.

Hinumduman nato nga okay ra ang di magkasinabot sa hunahuna; dili rason kini nga masuko o magdumot. Kada usa kanato may kaugalingon nga kaagi, kaalam, panagbangi. Usahay magkasinabot ta apan dili sa tanang panahon. Magrespetohay kita aron magkanunay ang pagbuligay ngadto sa kauswagan.

Kitang Lungsuranon

Gimantala sa **KL Publishing**, Siaton, Neg. Or., Philippines,
Contact +63 997-582-9338 www.KitangSiatanon.com
 TIN: 420-321-172-000; Permit number: 13-0450

Publisher

Susan Monte de Ramos- Soldwisch

Editor-in-Chief

Melita “Bing” Aguilar

Copy Editor

Mirzah V. Rodriguez

Tigbalita / Manunulat Grace Arcellana
Eugene JamandronZephania Repollo
Virginia Carriaga

Pulis Balita

PNP: iSerbis App gipatuman

Ang Siaton PNP aduna'y bag-ong serbisyo nga usa ka pindot sa imong *cellphone* mapadangat dayon nimo ang imong katuyoan.

Gitawag ang application nga iSerbis aron ang ahensya sa kapulisan sayon nga pangitaon sa katawhan. Gimugna kini ni Chief Superintendent Edwin Jose Nemenzo. Matud ni PO3 Maria Faustina Kitane, "Diha nato ma-access ang *police clearance* ug uban pa." Kini para lamang sa mga *cellphone* nga may Android ug IOS.

Pinaagi sa iSerbis mahatagan ang katawhan og nagkalainlaing impormasyon gikan sa Siaton-PNP, infographics ug hitabo kabahin sa Project Double Barrel.

Subay kini sa mando ni President Rodrigo Duterte sa iyang State of the Nation Address (SONA) diin gamiton sa mga ahensya sa gobyerno ang teknolohiya sa impormasyon aron suportahan ang kampanya batok sa ilegal nga droga.

Si Nemenzo miingon nga makuha usab sa maong app ang numero sa hepe sa pulis, ug mga numero nga dali matawagan alang sa *emergency*, ang mga ahensya sa gobyerno sa pagpatuman sa balaod, paglukat og lisensya sa armas, permit, *vehicle clearance* ug *police clearance*. Ang mga katawhan pwede usab mopahibalo kabahin og krimen pinaagi sa iSerbis app ug adunay pasalig nga walay laing mahibalo.

Alang sa kasayuran sa mga lungsuranon nga walay Android ug IOS mahimo kamong motawag mismo ngadto sa estasyon sa polis sa Siaton sa numero 0917-634-9183.

Dalagan... gikan sa panid 1

Emilio 'Dodong' Tinopo is a *close ally* o suod ug kauban sa negosyo sa among mayor (kaniadto)," miingon si Diaz.

Kung modaog na sa *bidding* ang mokuha sa tseke didto sa opisina sa tesurera mao si Janet Rodriguez (tag-iyas sa ACT nga tindahan sa gym), matud ni kanhi Municipal Treasurer office-in-charge, Alemita Kinol.

"*We accuse Janet Rodriguez is the dummy, this Triple 8 Construction is the dummy of the previous Mayor Alberto Ator,*" miingon si Mayor Fritz. "Basi sa impormasyon nga nakalap, gibaligya ni Rodriguez ang iyang motor ug si Bacucanag

walay *tax record*, usa lamang siya ka *purchaser* sa negosyo ni kanhi Mayor Ator nga Ara ug Alrey," dugang ni Diaz.

Ang opisina ni Rolando Bacucanag anaa nahimutang sa Siaton bus terminal, Building C. Nag-abang siya og *stall* nga tag-P500 kada bulan apan kaniadto pang Hulyo 4, 2016 mibayad og balor P6,000 (12 ka bulan) matud ni Alemita Kinol.

Matud ni Diaz nga "*There is some kind of favoritism in regards with this Rolando Bacucanag, siya gihapon ang midaog sa P2.9M pagtambak sa San Jose 'Itik'*". Miingon si Engr. Alma Ragay nga ang

Ang Sanguniang Bayan atol sa usa ka sesyon.

Triple 8 ra ang ni-*qualify* sa *bidding*. Gani walay insaktong dangpanan ang ilang opisina, wala ganiy kompyuter ug sigeng sirado.

Milimod si Engr. Ragay wala mitabang pagtambak sa yuta ang trak sa LGU didto sa pabalay sa San Jose. Adunay higayon nga nagpatabang si Janet Fidel (in-charge sa Core shelter, DSWD) sa pagpanalipod sa kanal.

Ang pangulo sa Technical Working Group nga si Engr. Jose Luis Ebrole gitahasan pag-inspeksyon ug pag-aprobar kung *qualified* ba ang mo-*bidding* una ipasa sa BAC (Bids and Awards Committee) aron disisyonan kon kinsa ang modaog.

Ang chairman sa BAC sa wala pa napulihan ni Engr. Ragay niadtong Oktobre 2014 mao si kanhi tesorerera Evelyn Acas ug iyang Vice-Chair si Abed Gerona. Human niadtong si Engr. Ragay adunay BAC secretariat nga sila si Cynthia Palalon ug Shiela Futralan.

Si Shiela Futralan ang makahatag og katin-awan og nganong si Bacucanag makaapil dayon sa *bidding*. Gani midaog ang Neng's Enterprise og kausang higayon sa BAC secretariat pa si Claissesse Jan Robillos. Dugang ni Engr. Alma Ragay nga "Bawal" kung ang kaliwat (paryente) maoy

modaog sa *bidding*.

Si Human Resource Management Officer Eufemia Gutang mipasalig sa konseho nga mopakita og kopya sa *payroll* sa hinganlan og "Bulak" (John Philip, Sr.), taga Brgy. IV, nga gidudahan nga nagdawat og *payroll* gikan sa munisipyo. Nagtrabaho kini didto sa RUSI, Bacolod. Giklaro gayod kung "Sr." o "Jr." ba ang nakapatik sa LGU.

Sugyot ni Kag. William Kirit nga, "*If there is sure irregularity in the previous administration, we will support you if you file a formal case; however, we are a legislative body and we cannot arrive into a decision.*"

Miapila si Kag. Genesa Teng og miingon nga "sarcastic" ang pagtuki ug pagpangutana nila ni Mayor Fritz ug Kag. Dungog ngadto sa mga pangulo sa ahensya.

Giawhag ang presensya nila ni Dodong Tinopo, Janet Rodriguez, ug Rolando Bacucanag didto sa SB kauban usab ang TWG ug uban pang ahensya sa lokal nga kagamhanan nga labot niini alang sa dugang kasayuran ug katin-awan nga may kalambigitan sa mga gipasangil sa bag-ong administrasyon ngadto sa miaging nangulo sa lungsod.

Utang... gikan sa panid 1

Vibratory compactor - P6,198,000; 2 ka six-wheeler nga *dumptruck* - P12,396,000; ten-wheeler *drumtruck* - P7,798,000; ten-wheeler *water truck* - P 7,468,000.

Giduso sa Sangguniang

Bayan (SB) ilalom sa pagmando ni kanhi Bise-Mayor Teddy Yap niadtong Oktobre 22, 2014 ang kontrata sa pag-utang og P41,680,000 sa Development Bank of the Philippines (DBP) Dumaguete Branch ngadto ni kanhi Mayor Ator. Gihimoan

kini og resolusyon niadtong Disyembre 1, 2014 nga naghatag og awtoridad kang kanhi Mayor Alberto Ator sa paghikay sa kontrata.

Gikuha gikan sa General Fund ang pag-utang sa administrasyon ni Ator nga

adunay pagtugot sa SB diin karon magbayad ang lokal nga kagamhanan og P8 milyon matag tuig." Kini gisaysay panahon sa *budget hearing* o pagdungog sa badyet niadtong Agosto 24, 2017 sa SB.

Tubag Lungsuranon

Unsay imong ikasulti kabahin sa pagkutkot sa suba sa Siaton?

Dako nag kausaban. Diha misauna magsalomsalom, nag-camporal, naunsa na man na? Nihunas man. Mao nay giingon ug unsay atong gibuhat sa atong kinaiyahan mobalik jud nato. Haaayyy. -- **Ronnie Arnaiz Diamola Grabi**

Sa una gagmay pa mi, sige mig kaligo diha. Tin-aw kaayo ang tubig, bugnaw kaayo. Karon naunsa na nang suba diha? -- **Cris Zamora Glodove**

Ngano mang gitugtan og pakuha diha og balas? Wala guy nakabalabag ana nga gipasagdan ra man og pakuha og balas? -- **Melona Lumucso Austral**

Ngano man lagi nga diha man si mayor ug si vice-mayor apil man og bantay? Unsa gud na sila, walay *power* nga mapaundang nila og *quarry*? Pero sa pagkatinuod, para mahibalo mong naa sa Siaton, naay nihatang ana og permit sa munisipyo ug kanang nasakopan nga barangay kay naay porsyento ang munisipyo ana ug ang barangay. Kabahin na sa kwarta, *income* man gud na nga mahimong isulod sa balsa. Apan kon makaguba sa kinaiyahan pwede nang ipaundang. Andam kong motabang kay ang among balay naa sa dike mismo. Nahinumduman pa nako kana. Si Doc Futalan pa ang unang miabong nianang *quarry* kay miagi ang mga dump truck sa iyang yuta nga naghakot, hangtod mibalhin didto sa ka Miguel Kinkito. -- **Nestor Kitane**

Kung paundangon, tanan jud paundangon diha. Idili ang mga nag-quarry diha. Patas gud nga pamalaod buhaton – undangan tanan. -- **Prince Dawn**

Makaguol jud ni nga talan-awon. Aksyon na jud dagway ni sa atong amahan sa lungsod, malooy ka. Pila gud ka porsyento ang napunta sa lungsod ani? Bantay lamang ta kay gitunglo ra ba nang Siaton river nga ang magpasipala sa kinaiyahan sa Siaton naay “*gift*”. -- **Maria Jezreela Repollo-Kinkito**

Pabasa

Nagbasa sa Kitang Lungsuranon si Dionesio Mangmang (wala), 62, taga brgy.1 ug si Rodel Rubia (tuo), 26, taga Brgy.Inalad.

NegOr mopatuman sa Peace Forum

Ang Negros Oriental motapos sa pagsaulog sa bulan sa Nasudnong Kaamgo sa Kalinaw pinaagi sa Peace Forum o paghisgothisgot sa kalinaw sa Septyembre 30 sa Provincial Convention Center, Dumaguete City.

Ang kalihokan pangulohan sa Bantay Bayanihan dunay tema nga “Empowering Women as Peace Builders and Enhancing their Active Participation in GAD Fund Planning Towards Responsive Programs, Activities and Projects on Gender 7 VAWC Issues including Establishment of Women Led Community Based Social Enterprises” o pagpalig-on sa kababayan-an isip magpalanday sa kalinaw ug magdugang sa ilang aktibong pag-apil sa pagplano sa GAD.

Ang Septyembre gidklarar nga Bulan sa Kalinaw niadtong 2004 tungod sa mga importanteng hitabo sa kalinaw niadtong bulana.

Adunay mga topika nga ipresentar sa ginatos ka mga

lokal ug nasudnong empleyado, eskwelahan, representante sa NGO. Naglakip kini sa mga paningkamot alang sa kalinaw sa Philippine Army, polesa batok sa pagpatrabaho sa kabataan ug pag-abuso gikan sa Department of Labor and Employment (DOLE), ug mga importanteng nakab-ut sa pagpatuman sa Gender and Development sa Provincial Council for Women.

Maghisgot usab ang Peace Forum sa Magna Carta of Women uban ni Shalaine Lucero, OIC Director; sa GAD Fund: ang katuyoan ug kagamitan; ug sa kasinatian sa Social Enterprise sa Visayan Forum

Gilauman nga moapil ug mohatag sa mga mensahi si Gob. Roel Degamo, MGen. Harold Cabrereros sa Armed Forces of the Philippines, 3ID LtC Roderick Garcia sa 79IB, PCSupt Renato Gumban sa Police Regional Office 18 ug si PSSupt Nestor Tiempo, pangulo sa probinsya sa Negros Oriental Provincial Police Office. (PIA)

ang ilang buluhaton sa sentro alas 8 sa buntag hangtod alas 2 sa hapon, walay labot ang Domingo. Miabot og 23 ka *volunteer* nga miyembro na karon nga naggikan sa Poblacion 2, Datag, Sumaliring, Poblacion 1, ug San Jose (Itik). Mitabang usab ang mga kapitan

sa barangay pagpahiuli sa ilang mga *volunteer*.

Malaumon pa sila nga modaghan pa ang boluntaryo nga gustong mopailalomo sa programa. Libre ang serbisyo sa maong pahiuli. Kauban usab ni Raga ug Mandel sila si Ricardo Planea (taga Pob.2).

23... gikan sa panid 1

pagtambag, sa espirituhanghong pagtuo, *aerobics*, paugnat sa kusog ug uban pa.

Sumala sa tala sa kapulisan sa Siaton adunay duol 600 ka mga misurender nga nagbaligya ug naggamit sa ilegal nga droga dinhi sa Siaton. Ilalom kini sa Oplan Tokhang ug gitawag silang Volunteers of Peace and Change nga gipatuman ug gisuportahan sa lokal nga kagamhanan ug polis sa Siaton.

Aduna nay gihimong mga *clean-up drive* ug *fund raising* ang lokal nga kagamhanan. Gani aduna nay nalikom nga P18,340 alang sa pahiuli (*rehabilitation*) apan wala pay gimugna nga *rehab center* ang LGU. Karon ania na ang Serenity House

Rehab and Continuing Care Center nga gisugdan niadtong Septyembre 17. Kauban kini ni Kapitan Adriano Macatiguib (Brgy.2) nga mitugot nga sa ilahang dangpanan sa Barangay 2 kasamtangang himuon ang mga programa ni Mandel ug mga kauban nga gustong mapahiuli gikan sa droga. Adunay gikasabotan sa istorya lamang kabahin sa libreng lugar, matud ni Raga. Aduna usab silay giabangan nga duha ka kwarto isip dangpanan diha sa ilaha ni retired principal Atty. Winnie ug Angie Santillan (kasamtangang presidente sa kapunongan sa senior citizen).

Niadtong Septyembre 17 walo ka *volunteer* ang mipamiyembro. Magsugod